

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

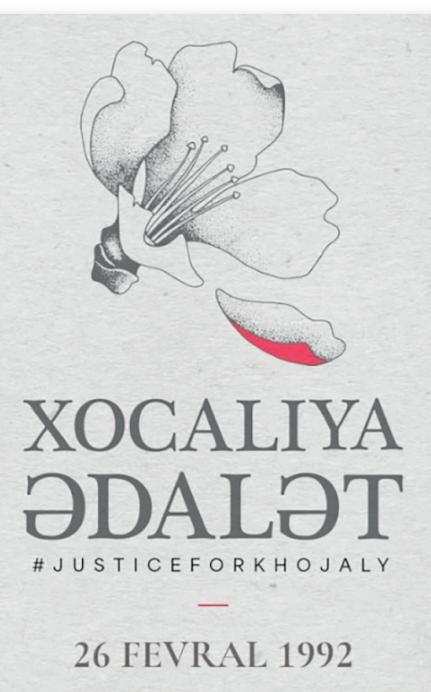
J. Aliyev

YENİ AzəRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət məstəqiliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir.

Qazet 1993-cü ilin aprel ayından növbət olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

26 FEVRAL 1992

**İlham Əliyev:
Hər il o layihəni
təxirə salırdım.
İnanırdım və
billirdim ki,
biz buraya
qayıdacaqıq...**

Xocalı qurbanlarının bu gün ruhu şaddır!

Bax səh. 2

32 ildən sonra... Xocalıya həyat qayıdır

Bax səh. 4

Bakı dünyanın mərkəzi olacaq

Cari ilde də beynəlxalq gündəliyin aktual çağırışları Azərbaycanda müzakirə olunacaq və özümüz gözü ölkəmizde olacaq. Belə ki, respublikamızda 2024-cü ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının Tərəflər Konfransının 19-cu sessiyasının və Paris Sazişinin Tərəflər Görüşünün 6-ci sessiyasının keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bu mühüm global tədbirlər ev sahibliyi etməyə hazırlıq böyük mosulliyotla həyata keçirilir. Elə bu günlərdə Prezident İlham Əliyev Təşkilat Komitəsi ilə bağlı yeni Səroncam imzalayıb. Sonadən əsasən Təşkilat Komitəsində müyyəvən dəyişikliklərin edilməsi, onun tərkibinin genişləndirilməsi nəzərdə tutulur ki, bu da Azərbaycan dövlətinin COP29-un ölkəmizdə keçirilməsinə necə böyük əmək verdiyi bir dəfə təsdiqləyir.

Ölkəmizə on minlərlə xarici qonaq gələcək

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflərin Konfransı - COP29-un ölkəmizdə keçirilməsinin qarşısının alınması və fosadlarının aradan qaldırılması istiqamətində birgə söylər göstərmək...

**YAP nümayəndələri Xocalı soyqırımı abidəsini
ziyarət ediblər**

Xalqımızın əsl dostu

Her bir ölkənin inkişafında lider amili müsələsənən önmə daşıyır. Təsadüfi deyil ki, məkrli məqsədlər güden imperialist güc mərkəzləri, dövlətlərin idarəsizləşdirilməsi siyasetlərdən laşdırmağa çalışırlar. Xüsusi ssenarilər əsasında hakimiyyətə gətirilən iradəsiz, qotiyətsiz oyuncaq "liderlər" həmin imperialist dairələrin sıfırşorularını yerine yetirməklə, sümürmə siyasetində rol almaqla milli maraqlara xeyyanət etmiş olurlar.

Bu mənada, iki qardaş dövlətin - Türkiyənin və Azərbaycanın bəxti gətirib, desək, osl heqiqi ifadə etmiş olarıq. Son 20 ildə Türkiye Prezidenti Recep Tayyip Erdoğanın, Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə daxili və xarici siyasetdə böyük uğurlara imza atıb. Onların dostluğunu somimi qardaşlıq münasibətləri, siyasi yüksəlib ki, bu da hər iki ölkənin uğuruna siyasetinə güclü impuls verir. Diqqət çəkən əsas məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, Prezident Recep Tayyip Erdoğan Türkliyədə olduğu qədər Azərbaycanda, Prezident İlham Əliyev isə Azərbaycanda olduğu qədər Türkliyədə çox sevilir. Bu günlərdə qardaş ölkənin dəmir iradəli, həmişə milli maraqlara sadıq qalan, dünyada...

İxrac coğrafiyası genişləndirilir

Bax səh. 5

Geostrateji maraqlar toqquşursa...

Bax səh. 5

Beynəlxalq reytingimiz sabit, investisiya mühiti cəlbedicidir

Bax səh. 5

ABŞ tarixinin ən gərgin siyasi mübarizəsi...

Bax səh. 7

ABŞ-ın Tayvan “tonqallı”

**Makronun
“Cənubi Qafqaz
maceraları” bitir...**

Bax səh. 6

Xocalı qurbanlarının bu gün ruhu şaddır!

İlham Əliyev: Hər il o layihəni təxirə salırdım. İnanırdım və bilirdim ki, biz buraya qayıdacağıq..

Xocalı soyqırımı heç vaxt xalqımızın yaddasından silinməyəcək

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev bildirib ki, ilk dəfədir Xocalı soyqırımı gününü biz Xocalıda günahsız Xocalı qurbanlarının xatirəsini anaraq qeyd edirik: "Otuz iki ildən sonra biz doğma torpağımıza qayıtmışq. Xocalı qurbanlarının xatirəsini əbədiləşdirmək üçün bu gün burada - 26 fevral gündündə Memorial Kompleksin təməli qoyulacaq. Onu bildirməliyəm ki, bu layihə çoxdan hazır idi, yer də seçilmişdi, Bakı şəhərində Xocalı soyqırımı abidəsinin yanında yer seçilmişdir. Ancaq Memorial Kompleksin tikintisi ilə bağlı hər il mən müyyəyen tərəddüdlər keçirərək o hadisəni, o layihəni təxirə salırdım. Ona görə ki, sizin kimi mən də inanırdım və bilirdim, biz buraya qayıdacaqıq, Xocalıya qayıdacaqıq və burada günahsız qurbanların xatirəsini əbədiləşdirmək üçün Memorial Kompleks yaradılacaq. Otuz iki ildən sonra siz qayıtmısınız. Otuz iki ildən sonra - o qanlı faciədən sonra biz, Azərbaycanın hər bir gusəsində, Qarabağın hər bir yerində sahib kimi, bu Vətənin övladları kimi yaşayıraq, qururuq, bərpa edirik".

Azad edilmiş bütün torpaqlarda geniş quruculuq işlerinin aparıldığını xatırladan dövlətimizin başçısı vurgulayıb ki, Xocalı soyqırımı heç vaxt xalqımızın yaddasından silinməyəcək:

nə keçmiş
köçkünlər qa-
yılmışlar. Bu
il o yaşayış
məntəqələri-

qaldı. Düzdür, 18 ölkə bizim səylərimizin nəticəsi olaraq bu qanlı faciəni soyqırımı kimi tənmişdir. Ancaq bu ölkələrin arasında böyük dövlətlərin adları yoxdur. Beynəlxalq təşkilatlar, onların bir çoxu bu faciəyə biganə qalmışdır.

Azərbaycan dövləti, dövlət qurumları, eyni zamanda, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar, bizim ictimai təşkilatlarımız və onların arasında Heydər Əliyev Fondu Xocalı soyqırımını dün-yaya tanıtdırmış üçün çox böyük səylər göstərmişdir. Heydər Əliyev Fonduun xətti ilə geniş vüsət almış “Xocalıya ədalət!” kampanyası dünyanın müxtəliliyələrində özünü göstərmişdir, bir çox tədbirlər, təqdimatlar həyata keçirilmişdir, kitablar, məqalelər dərc edilmişdir, sərgilər təşkil olunmuşdur. Yəni biz bu həqiqəti dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq üçün bir çox səylər göstərmişdik və haqlı olaraq dünyadan ədalət tələb edirdik. Çünkü Xocalı soyqırımı, dünyanın gözü qarşısında baş vermiş qanlı cinayətdir. Xocalı soyqırımını inkar etmək ədalətsizlik və vicdansızlıqdır. Halbuki Ermənistən dövləti, o vaxt və bu gün onun arxasında duran eyni qüvvələr, eyni ölkələr əldən gələnləri edirdilər ki, bu hadisə ört-basdır edilsin, Ermənistən məsuliyyətə cəlb olunmasın, Ermənistana qarşı hər hansı bir sanksiya tətbiq edilməsin və onlar cəzasız qalsın”.

İkinci Qarabağ müharibəsi ədalətin təntənəsi idi

Bu qanlı cinayəti töredənlər ədalət qarşısında cavab vermələri üçün çalışdığımızı söyləyən Prezident İlham Əliyev bildirib ki, bu ədaləti ancaq biz özümüz bərpa etməli olduğumuzu və bunu etdiyimizi vurgulyab: "İkinci Qarabağ müharibəsi ədalətin təntənəsi idi. İkinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində o vaxt işğal altında olan torpaqların böyük hissəsi azad edilmişdir, işğal altında olan qalan ərazilər beş ay bundan əvvəl azad edilmişdir.

Mən bilirom ki, siz xocalıhılar o vaxt bütün Azərbaycan xalqı kimi, sevinmisiñiz. Onu da bilirom, sizin ürəyinizdə müəyyən fikirlər var idi ki, bəs Xocalı nə olacaq, bəs Xankəndi nə olacaq? Mən bunu bilirdim, ancaq size deyə bilmirdim ki, nə olacaq. Halbuki siz də bilirdiniz, mən də bilirom ki, hər şey ədalətlü olacaq. Biz Xocalısız ərazi bütövlüyüümüzün, suverenliyimizin tam bərpa olunduğunu hesab edə bilməzdik. Xocalının Azərbaycan xalqının tarixində və şürurunda o qədər böyük yeri var ki, bu faciə qəlbimizdə o qədər böyük yaralar salıb ki, Xocalı azad olunmadan biz sakitleşə bilməzdik. Beş ay əvvəl antiterror əməliyyatı nəticəsində Xocalı daxil olmaq şərtilə, bütün o vaxt digər ərazilər - hansılar ki, işğal altında idi və separatçılar orada at oynadırdılar, - azad edildi. 2023-cü il oktyabrın 15-də Xocalıda Azərbaycan Bayrağı qaldırıldı. Biz Xocalıda böyük abadlıq işlərinə də start vermişik.

“Xocalıya ədalətlə!” tələbimiz tam haqlı idi. Bu ədaləti döyüş meydanda təmin etməyimiz beynəlxalq hüquqa və tarixi ədalətə tam uyğundur. Biz tarixi ədaleti bərpa etmişik. Biz günahsız Xocalı qurbanlarının qisasını döyüş meydانında aldıq, onların qanını döyüş meydandasında aldıq, qoymadiq ki, onların qanı yerdə qalsın. Düzdür, buna 30 il vaxt lazım oldu. Ancaq bu 30 il ərzində görülmüş işlər, apardığımız məqsədyönlü siyasət bu günü burada yaşamaq üçün bize imkan yaradırdı”.

Memorial Heydər Əliyev Fondu tərafindən varadılacaq

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlətimizin başçısına Xocalı Soyqırımı Memorialı barədə məlumat verdi

qoca olmaqla 613 Xocalı sakini qət-lə yetirilib. Bu faciə ağlaşığmaz qəddarlığı və qeyri-insani cəza üsulları ilə bəşər tarixində həmişə bir vəhşilik aktı kimi yadda qala-

caq. Heyder Əliyev Fondu yarandığı 2004-cü ildən etibarən Xocalı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması istiqamətində dövlət tərəfindən görülmüş tədbirlərə dəstək olaraq bir sıra layihələr həyata keçirib. 2008-ci ildən isə Heyder Əliyev Fonduun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq maarifləndirmə kampa-

- niyası həyata keçirilir. "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının sistemli fəaliyyətinin nəticəsidir ki, dönya-nın bir sıra ölkələri Xocalıda ermənilər tərəfindən törədilmiş cinayətləri soyqırımı kimi tanıyan qərar və qətnamələr qəbul edib.

Tarixi Xəfərimizdən sonra Azərbaycan xalqı bu dəhşətli soyqırımıının ildönümünü artıq fərqli şəkildə anır. Ermənilər tərefindən işgal edilmiş torpaqlarımızın Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Ordumuz tərefindən azad edilməsi nəticəsində Xocalı soyqırımı qurbanlarının, həmçinin Vətən uğrunda həlak olmuş digər şəhidlərimizin qanı yerinə qoyulmuşdur.

də qalmadı, qisası alındı. Qanlı faciənin törədildiyi Xocalıda yaradılacaq Soyqırımı Memorialı işə faciə qurbanlarının, Vətənin müdafiəsi uğrunda həlak olan qəhrəmanlarımızın xatırşinə ehtiram olmaqla yanaşı, bu qətləm barədə həqiqətlərin dünyaya çatdırılmasına və təriximizin yaşadılmasına xidmət edəcək.

edəcək.
Dövlətimizin başçısı Xocalı Soyqırımı Memorialının təməlini qoymuşdu.

***

Sonra Prezident İlham Əliyev sakinlərlə birlikdə Xocalı şəhərində aparılan tikinti işləri ilə tanış olub.

Dövlətimizin başçısı və Xocalı rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri daha sonra Xankəndi şəhərində olublar.

**Bu il həm Xocalıda,
həm Xankəndidə
həyat bərpa ediləcək**

İşgal dövründə məcburi köçkünlərlə görüşlərini xatırladan dövlətimizin başçısı yüzdən çox salınmış köçkün qəsəbələrin-dən söz açıb və qeyd edib ki, birinci köç-kün qəsəbəsi o vaxt Ulu Öndər Heydər Əliyevin iştirakı ilə məhz xocalılışlar üçün Ağcakənd qəsəbəsində salmışdı: "O vaxt bizim o qədər də böyük maliyyə im-kanlarımız yox idi. Ancaq olan-qalan və-sait də bax o məqsədlər üçün istifadə olundu və bu, bir yol göstəricisi idi. Yəni Ulu Öndər hamımıza göstərmişdi ki, biz ağır vəziyyətdə yaşayanlar üçün gərək şərait yaradaq. Eyni zamanda, bizim əsas məqsədimiz torpaqların azad edilməsi idi və o vaxt köçkünlərlə çoxsaylı görüşlər əsnasında deyirdim ki, bu şərait yaradılır, bu şərait yaxşıdır, - çadır şəhərcikləri, bi-lirsiniz ki, sonuncusu 2007-ci ildə ləğv edildi, - ancaq bu, müvəqqəti yaşayış ye-ridir. Torpaqlar azad olunandan sonra on-dan daha yaxşı şərait yaradılacaq sizin doğma torpaqlarınızda və bu gün biz bu-nu görürük. Artıq beş yaşayış məntəqəsi-

nin sayı 20-
yə çatacaq. Bu il həm Xocalıda, həm
Xankəndidə artıq həyat bərpa ediləcək, c
cümlədən bu yaxın yerlərdə yerləşən
Malibəyli, Kərkicahan, Şuşanın Turşsu
kəndləri də bərpa ediləcək, Ağdam şəhə
ri bərpa edilir və gələn il Ağdama da ilk
köç başlanacaq, yəni quruculuq işləri ge
nis vüsət alıb.

Xocalıya gəldikdə isə biz sentyabrın 20-də öz suverenliyimizi tam bərpa edən dən sonra dərhal göstəriş verdim ki, ilk növbədə, Xocalıda xocalılıların evləri bərpa edilsin. Çünkü mənfur düşmən qanlı soyqırımı törətmüşdür, xocalılıları öz doğma torpağından didərgin salmışdır. Üstəgəl Xocalının tarixi adını dəyişdir-məyə çalışırı və azerbaycanlıların evlərinə separatçıları, düşmənleri yerləşdirmişdi, o cümlədən xarici ölkələrdən. Görün, xalqımıza qarşı nə qədər böyük və çirkin cinayət törədilmişdir və yenə də deyirom, dünya buna biganə qalmışdır. Ermənistən və onun havadarları hesab edirdilər ki, onları heç kim cəzalandırma yacaq. Onlar səhv etmişdilər, bu gün də səhv edirlər. Yeni iyiyə axtarışında olan, onun-bunun qucağına siğınan Ermənistən bilməlidir ki, yeganə yol Azərbaycanın bütün şərtlərini qəbul etmək və Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından əl çəkməkdir”.

Xocalı Soyqırımı Memorialının təməli qoyulub

Həm 2020-ci ildə, həm keçən ilin sentyabr ayında apardığımız hərbi əməliyyatlar bütün beynəlxalq humanitar hüquqa uyğun şəkildə aparıldığını bəyan edən Prezident İlham Əliyev bildirib ki, buna görə də heç kim bizə heç bir irad tuta bilmir: "Bu, bir da ha xalqımızın böyüklüyünü göstərir. Halbuki hər birimizin ürəyində qisas hissi var, hər birimiz o qanlı tarixə qayıdanda, o dəhşətli video və fotosənədlərə baxanda bizi qəzəb boğur, 30 il yox, 300 il keçsə də bu qəzəb bizi buraxmayacaq. Bu, təbiidir, biz insaniq, ancaq eyni zamanda, biz, böyük xalqın nümayəndələriyik. O xalqın ki, öz gücü ilə o əsarətdən çıxdı, o xalq ki, bir yumruq kimi birləşərək düşmənin belini qrdı, o düşmənin ki, onun arxasında o vaxt və bu gün böyük dövlətlər dayanır. O böyük dövlətlər dayanmasayıdı, heç vaxt 1990-ci illərin əvvəllərində bizim torpağımız işğal altına düşməzdı. Biz o vaxt gücsüz idik, onların arxasında böyük qüvvələr dayanmışdır. Bu gün biz güclüyük və bəziləri bizə deyirlər ki, biz rəhm edək, amma onlar bizə rəhm etdilərmi ki?"

Silahlı Qüvvələrimiz böyük peşəkarlıq, cəsarət göstərdiklərini bəyan edən dövlət başçımız Şuşa əməliyyatını xatırladıb: "Bu gün isə biz buradayıq, burada olmayıüz tarixi ədalətin tam bərpası deməkdir. Xocalı bu gün qurulur, indi gedib quruculuq işləri ilə tanış olarıq. Bütün digər ərazilərdə quruculuq işləri aparılır və bu gün burada Xocalı Soyqırımı Memorialının təməli qoyulacaqdır. Xocalı qurbanlanının bu gün ruhu şaddır, Allah onlara rəhmət eləsin

Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri Xocalı soyqırımı abidəsini ziyarət ediblər

YAP nümayəndəsi Bolqarıstanın Haqq və Azadlıqlar Hərəkatı partiyasının qurultayında iştirak edib

Fevralın 24-də Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) İdarə Heyotinin üzvü, Milli Məclisin deputati Rauf Əliyev Bolqarıstanın Haqq və Azadlıqlar Hərəkatı partiyasının Sofiyada keçirilən 11-ci ümummilli qurultayında iştirak edib.

Ölkənin əsasən türk icmasını təmsil edən Haqq və Azadlıqlar Hərəkatının qurultayı Azərbaycan, Türkiyə, Şimali Kipr, Şimali Makedoniya, Albaniya və digər ölkələrdən olan həkim siyasi partiyaların nümayəndələri qatılıblar.

Qurultayda əvvəlcə partiyanın ötən dövrdəki fəaliyyətinə dair hesabatlar dinlənilib, daha sonra qonaqların töbrik çıxışları səsləndirilib.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti, həkim Ədalət və İnkışaf Partiyasının Sədri Rəcəb Tayyib Ərdəgan-

nin videomüəriəti nümayis olunub. Tədbirdə çıxış edən YAP İdarə Heyotinin üzvü, Milli Məclisin deputati Rauf Əliyev Azərbaycan ilə Bolqarıstan arasında münasibətlərin uğurla inkişaf etdiyini bildirib. O, türk dövlətlərinin aparıcı siyasi partiyaları, eləcə də müxtəlif ölkələrin türk icmalarını təmsil edən partiyalar ilə əlaqələrini genişləndirir. YAP-in Haqq və Azadlıqlar Hərəkatı ilə münasibətlərinin inkişafında maraqlı olduğunu vurğulayıb.

Çıxışlardan sonra Haqq və Azadlıqlar Hərəkatının parlament fraksiyəsinin rəhbəri Delyan Peevski və Bolqarıstan Milli Məclisinin üzvü Cevdet Çakirov partiyamın sədri vəzifəsinə seçiliblər, həmçinin Mərkəzi Şuranın və Təftiş Komissiyasının yeni tərkibi müəyyənləşib.

İliyə və Xankəndiye geri dönüş imkanına yaraması comiyətdə böyük ruh yüksəkliyi doğurur".

Deputat qeyd edib ki, müharibə dövründə tərdilən bütün cinayətlərə görə, Ermənistanın o dövrdə həkimiyətdə olan bütün siyasi və hərbi rəhbərlər hərbi tribuna qarşısında cavab vermelidirlər: "Çünki onlar işgal altında olan bütün əraziləri vəhşicəsinə dəğidiblər, bu yerlərin sakinlərinə qarşı vəhşilik, soyqırımı törediblər. Bu əməller cezasız qalmamalıdır. Bu həmdə o baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır ki, ermənilər əvvəlkilərdən fərqli olaraq, bu dəfə törətdikləri cinayətlərə görə cezasız qalmadılar. Azərbaycanın "dəmir yumruğu" bu dəfə çox möh-

32 ildən sonra... Xocalıya həyat qayıdır

Günel Abbas

İşgaldən azad edilmiş orzilərə Böyük Qayıdış üzrə I Dövlət Proqramının nəzərdə tutulan tədbirlərin, doğma torpaqlara geri dönüsün icerisi böyük sürətlə davam etdirilməkdədir. Bölgəde sülh və reinteqrasiya şəraitində yaşamaq, dayanıqlı məskunlaşmaq və iq-tisadi dırçılığı tomin etmək üçün olve-

"Böyük Kurqan" cölündə arxeoloji park yaradılacaq

rişli mühit mövcuddur. Həmin ərazilərde irimiqyaslı layihələr həyata keçirili, dağıdılmış əshər və kəndlər yeniden bərpa edilir, əhalinin rahat yaşayışının tomin edilməsi üçün zəruri infrastruktur qurulur, məcburi köçkünlərin doğma yurdularına könlüllü, təhlükəsiz və ləyəqətli qayışının tomin ediləsi üçün bütün tədbirlərin görülrü.

Xocalı da "Böyük Qayıdış"ın reallaşacağı və yenidən qurulan yaşayış məskənlərindən biridir. Xocalıda Azərbaycan xalqının tarixi keçmişini öks etdirin və erməni işğalı zamanı ağır zərbələrə moruz qalmış abidələr eramızdan əvvəl II minilliyyin ikinci ya-

rısı - I minilliyyin əvvəllerində bu ərazinin böyük yaddaşını olmasından xəber verir. Əsasən "Böyük Kurqan" cölündə yerləşən Xocalı nekropolunun sahəsi 200 hektardır. İki zirvəsi olan "Haçatəpə kurqanı"nın diametri 300 metrdir. Qədim yaddaş silmək məqsədilə ermənilərin dağdırıb gizləməyə cəhd etdikləri abidələrin todqıçı və bərpası tarix elmində yeni sehifə açacaq. Xocalının üç min ildən artıq bir dövri əshər eden abidələr kompleksi təkcə Azərbaycanın deyil, Qafqazın və Türk dünəyinin məddi-mədoni ərsinən araşdırılması baxımından da əhəmiyyətlidir.

Azərtac-in məlumatına görə, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Arxeoloji və Antropologiya İnstitutunun əməkdaşları ərazidə ilk inqilab işlərinə başlayıblar. Əraziyə baxış

direçləçək Xocalıda unikal arxeoloji parkın təkəli turizmin inkişafına xidmet edəcək. Qədim abidələrin ziyarət edən turistlər həm də yeni tarixin amansız faktı olan Xocalı soyqırımı bərədə məlumat alacaqlar.

Açıq hava altında müzey kimi fəaliyyət göstərəcək Xocalı arxeoloji parkı yeni formatda təqdim edilecək, cənə zamanda, Qarabağın zəngin tarixi keçmişinin, maddi-mədəni ərsinən təbliği və təndiləşməsi işindən sonra böyük layihə olacaq. Arxeoloji park səbut edəcək ki, Xocalı təkcə yeni inzibati ərazi deyil, tarixi min illərə səykənən qədim yaşayış məskənidir.

Milli Məclisin üzvü Cavid Osmanov "Yeni Azərbaycan" aqıqlamasında bildirib ki, məcburi köçkünlük dövründə xocalılılar dövlət qayığısı ilə əshər edilib, onların sosial müdafiəsinin və mənzil-məşəf problemlerinin həlli diqqət mərkəzində olub. "İşgaldən azad edilmiş orzilərlər dırçılığı, bərpası və yenidən qurulması, "Böyük Qayıdış" programı üzrə tədbirlərin sürtə həyata keçirilməsi, indi isə Xoca-

kəm oldu. Xocalı şəhidlərinin qanı yerde qalmadı. 44 günlük müharibədə məsilsiz iğidil nümunələri göstərən qohrəman ordumuz Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Xocalı faciəsi qurbanlarının da qisasını aldı, şəhidlərimiz qanı yerde qalmadı".

C.Osmanov vurğulayıb ki, Xocalıda arxeoloji parkın yaradılması oldukça mühümdür: "Xocalı 1992-ci ildə yaşan soyqırımı hadisələrinin və məhərrəbə cinayətlərinin dünyaya çatdırılması baxımından on uyğun bölgələndərdir. Ötən gün Xocalı soyqırımının 32-ci iddönümüzde ölkə rəhbərinin Xocalıya səfər etməsi və burada Xocalı soyqırımı memorialının təməlini qoyması bunun bariz göstəricisidir. Həm də bu ərzilərə xalqımızın məxsus olan çoxsaylı tarixi abidələr, tariximizə dair qıymətli faktlar mövcuddur. Bu baxımdan dütürümüz ki, ölkəmizə səfər edən xərisi nümayəndələri həqiqətlərə yerdində tanış etmək baxımından bu arxeoloji parkın əhəmiyyəti böyükdür", - deyə deputat fikirlərini yekunlaşdırıb.

Xocalı soyqırımının 32-ci iddönümüz ilə əlaqədar fevralın 26-da Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri faciə qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəni ziyarət ediblər.

Abidənin öünüə əklil və gül dəstələri qoyulub, bəşəriyyətə qarşı dəhşətli cinayət olan soyqırımı qurbanlarının ezziz xatirəsi etiramlı yad olunub.

YAP nümayəndələri ICAPP-in Gənclər Qolunun 7-ci iclasında iştirak ediblər

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Gənclər Birliliyinin sədri Bəxtiyar İslamov, YAP Gənclər Birliliyinin üzvü, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputati Səbinə Xasayeva və YAP Mərkəzi Aparatının Beynəlxalq əlaqələr və humanitar məsələlər şöbəsinin baş məsləhətçisi Taleh Həsənzadə 2024-cü il 23-26 fevral tarixlərində Monqolustannı paytaxtı Ulan-Batorda həkim Monqolustan Xalq Partiyasının ev sahibliyi ilə keçirilən Asiya Siyasi Partiyaların Beynəlxalq Konfransının (ICAPP)

Gənclər Qolunun 7-ci iclasında iştirak ediblər.

13 ölkədən ICAPP-in üzvü olan 19 siyasi partiyənin, habelə Parlamentlərərəttə İttifaq, Sosialist Internasionali kimi beynəlxalq təşkilatların ümumilikdə 100-dən artıq gənc nümayəndələrinin qatıldığı tədbirdə ICAPP Daimi Komitəsinin sədri Çinq Eu-yonq, Monqolustanın Reqəmsal İnkışaf və Kommunikasiyalar naziri, Monqolustan Xalq Partiyasının Sosial Demokratik Gənclər təşkilatının pre-

zidenti Uçral Nyam-Osor və Monqolustan Parlamentinin sədri Qombacın Zandənətarı çıxış ediblər.

Daha sonra ICAPP-in Gənclər Qolunun Bürosunun yeni tərkibənən seçilib.

"Parlementdə gənclərə "Hə" deyirik" mövzusunda keçirilən iclasın 1-ci plenar sessiyasında çıxış edən YAP Gənclər Birliliyinin sədri Bəxtiyar İslamov sürətli texnoloji inkişafın baş verdiyi və yeni global çağırışların meydana çıxdığı indiki dövrdə gənclərin ictimai-siyasi həyatda rolunun artırılmasına əhə-

mentarızmın ənənələrinə yeni nəfəs götürdüyü və onun sözlerini söyləyib. O, Azərbaycan dövlətinin gənclərə göstərdiyi xüsusi diqqət və qayğıdan bəhs edib, müxtəlif idarəetmə strukturlarında və parlamentdə gənclərin təmsilciliyinin əməkdişliyini vurğulayıb.

Daha sonra müxtəlif ölkələrdən 100-dən artıq gənclər qatıldıqdan sonra Münzakirələrində iştirak edən S.Xasayeva Azərbaycanda gənclə-

rin ictimai-siyasi fəaliyyətin artırılması sahəsində görülən işlər haqqında ətraflı məlumat verib.

Tədbirin sonundan ICAPP-in Gənclər Qolunun Ulan-Bator Bəyənatı qəbul edilib.

Fevralın 25-də mədəni program çərçivəsində iştirakçıların Çingiz Xan Milli Muzeyinə və "Terelj Bumban" tur döşərgesinə ziyarəti təşkil olunub.

Səfər fevralın 26-da başa çatıb.

Geostrateji maraqlar toqquşursa...

Zəngəzur dəhlizinin reallaşması
niyə ləngiyir?

Regional və beynəlxalq güc mərkəzlərinin Zəngəzur dəhlizi üzərində geostrateji maraqlarının toqquşması intensiv hal alıb. Bu dəhliz həmin güclə mərkəzlərinin Cənubi Qafqazla bağlı siyasi gündəmında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Sözügedən dəhliz, həqiqətən həm Mərkəzi Asiya, həm Cənubi Qafqaz, həm Anadolu regionu üçün xüsusi önem daşıyır. Üç regionu əcnəbi cəhətdən bir-birinə birləşdirən Zəngəzur dəhlizi beynəlxalq ictimaiyyətin Orta Dəhlizə marağının artmasına, eləcə də bu dəhliz üzərindən logistik yüklerin Türkiyəye və Avropanın bir zamanda daşınmasına imkan yaradacaq. Xüsusi vürgüluşaq ki, Çinin "Bir kəmər, bir yol" layihəsinin Avrasiyadakı simal vənub yolları ilə müqayisədə Orta Dəhliz daha münasib və sərfli yol hesab olunur.

Bütün faktorları nəzərdən keçirən gələr ki, Zəngəzur dəhlizi nəinki Çin və Rusiya, hətta ABŞ və Avropa ölkələri tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Təəssüf ki, hazırlı dövrə regional və bəzi beynəlxalq güc mərkəzlərinin Ermənistən üzərindən geostrateji maraqlarının toqquşması bu dəhlizin həyatı keçməsini ciddi ongəl yaradır. Etiraf etməliyik ki,

son zamanlar Rusiya, İran, Fransa və ABŞ-nın Cənubi Qafqazla bağlı siyasi gündəmində Ermənistən siyasi mühərzi poliqonuna çevrilib.

İlk növbədə Rusyanın bu dəhlizə yanaşmasının nəzərdən keçirilir. Cənubi Qafqaz hər zaman öz arxa baxçası hesab eden Moskva Zəngəzuru özündür strateji maraqları üçün əhəmiyyəti hesab edir və bu bölgəni öz olindən buraxmaq istəmir. Moskvanın baxışında bu bölgə Rusiyadan Yaxın Şərqi çıxışına imkan yaradacaq ikinci münasib yol kimi görülür. Bu sebəbdən Rusiya Zəngəzur dəhlizine birbaşa nəzarət etmek isteyir. Moskva bu dəhliz boyunca öz qoşunlarını yerləşdirmək niyyətindədir.

Təbii ki, Moskva bu məsələdə müyyən qədər hərbi ola bilər. Çünkü 2020-ci ilin noyabrın 10-da Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistən Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyan tərəfindən imzalanan beynənən 9-cu müddəasına görə, Ermənistən cənub üzərindən Azərbaycanın qərəbzərələri ilə Naxçıvani birləşdirən nəqliyyat kommunikasiyasının təhlükəsizliyini birbaşa Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin sərhəd qoşunları təmİN etməlidir.

Azərbaycanın xələdindən keçirən gələr ki, Zəngəzur dəhlizi həm dəhlizin həyatı keçməsini ciddi ongəl yaradır. Etiraf etməliyik ki, təəssüf ki, hazırlı dövrə regional və bəzi beynəlxalq güc mərkəzlərinin Ermənistən üzərindən geostrateji maraqlarının toqquşması bu dəhlizin həyatı keçməsini ciddi ongəl yaradır. Etiraf etməliyik ki,

Lakin Paşinyan hakimiyyəti ABŞ və Fransanın tolimatlarına boyun əyərək üçtərəfli Bəyanatın bu müddəasına möhə qoymur. Ancaq Moskva öz hədəfindən ol çəkəsi deyil. Kremlde hesab edilir ki, Zəngəzur dəhlizi boyunca qoşunların yerləşməsi Rusiyamın Ermənistanda hərbi-siyasi təsir imkanlarını artıracaq, habelə Cənubi Qafqazda geostrateji və geosiyasi mövqeyini möhkəmləndirəcək. Beləliklə, Moskva NATO-nun Ermənistənə daxil olmasına imkan verməyəcək.

ABŞ, Fransa və Avropa İttifaqı isə bu dəhlizin Rusyanın nəzarəti altında olmasına istəmir. Çünkü hər hesab edir ki, bu, onların Ermənistənə bağlı bütün planlarını altıştıracak. Vaşington Ermənistənən Rusiyada təsir dairəsindən çıxmışdır. Ermənistənən Kəlləkətən Təhlükəsizlik Müqavilə Təşkilatı (KTMT) və Avrasiya İttifaqı qərəbzərələri ilə Naxçıvani birləşdirən nəqliyyat kommunikasiyasının təhlükəsizliyini birbaşa Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin sərhəd qoşunları təmİN etməlidir.

Rosmi Parlıda hesab edilir ki, Fransa Ermənistəndən siyasi, iqtisadi və hərbi cəhətdən möhkəmlənəcəyi təqdirdən bu ölkə üzərindən Cənubi Qafqazda proseslər müdafiə etməklə yanaşı Azərbaycana asanlıqla təzyiq edəcək. Belə demək mümkünse, Ermənistən bu dəhlizin ya Ermənistənən yuris-

diksiyası, ya da Qərbi qüvvələrinin nəzarəti altında olmasının təsirdərindən.

Fransa isə Zəngəzur dəhlizinin açılmasının ələhinədir. Xüsusilə qeyd etmek lazımdır ki, Ermənistən Baş naziri Nikol Paşinyan fevralın 21-də Fransaya rəsmi səfər edib.

Sözsüz ki, Paşinyanın bu səfər gələndiyində Fransa ilə Ermənistən arasında ikürtəfli diplomatik-siyasi əməkdaşlığından daha da gücləndiriləcək. Fransanın Ermənistən müasir silah-sarsıta silahlandırmaları və hərbi təhlükəsizlik sahəsindən sazışlərin imzalanması kimi prioritet məsələlər olub.

Eyni zamanda, Nikol Paşinyan ölkəsinin hərbi müdafiəsinə və təhlükəsizliyinə zəmanət duracaq alternativ ölkə axtarışındadır. Bu da, təbii ki, Fransadır. Paşinyanın Azərbaycana qarşı heç bir osası olmayan ittihamları səsləndirməsi, on osası da Ermənistən KTMT-də tətiklərini dordurmasından ilə bağlı qorarı bunu sübut edir.

Rosmi Parlıda hesab edilir ki, Fransa Ermənistəndən siyasi, iqtisadi və hərbi cəhətdən möhkəmlənəcəyi təqdirdən bu ölkə üzərindən Cənubi Qafqazda proseslər müdafiə etməklə yanaşı Azərbaycana asanlıqla təzyiq edəcək. Belə demək mümkünse, Ermənistən bu dəhlizin ya Ermənistənən yuris-

di Fransanın koloniyası olacaq.

İran hakimiyyətinin mövqeyinə görə, Tehran Zəngəzur dəhlizini özünün strateji maraqlarını və təhlükəsizliyinə ciddi təhlükə kimi görür. İranın hərbi-siyasi rəhbərliyi hesab edir ki, bu dəhlizin açılacağı təqdirdə Çin və Mərkəzi Asiyadan

Türkiyə və Avropa tranzit yükləmənin artırılması İran ərazisindən deyil, məhz Cənubi Qafqaz üzərindən həyata keçəcək. Bu da İranın milliyardlarca vəsaiti itirməsinə görənib.

İkinci, Moskva İranın Mərkəzi Asiyada təsir imkanlarının artırmasına görənib. Məhz bu amillər İran hakimiyyətinin Zəngəzur dəhlizinə qarşı çıxmaga vadar edir.

Amma Zəngəzur dəhlizinə rus qoşunlarının nəzarət edəcəyi təqdirdə İran hakimiyyəti öz mövqeyində deyisişlik etməyə məcbur olacaq. Çünkü Tehrandan bu məsələdə Rusiya ilə qarşısormaya gəlmək imkanlarına malik deyil. Hamçinin Tehran Çin faktorunu da nəzərə alacaq.

Göründüyü kimi, Rusiya, İran, ABŞ, Avropa İttifaqı, Fransa və Türkiyənin Ermənistən üzərində geosiyasi maraqlarının toqquşması Zəngəzur dəhlizinə qarşı çıxmaya vəzifəsi olur.

ciddi ongəl yaradır. Bu, regionda qarşılıqlı əməkdaşlığın formalşmasına yönələn prosesi ləngidir.

Xəzinə gələcəkdə Zəngəzur dəhlizinin açılması iki halda mümkün olur:

Birinci, üçtərəfli Bəyanatda əks olunduğu kimi, dəhliz Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin sərhəd qoşunlarının nəzarət edəcəyi halda mümkün olur.

İkinci, Azərbaycan ilə Ermənistən arasında sülh müqaviləsi imzalanılar, Ermənistən Türkəyə ilə sərhədlerini açılır və münasibətləri normallaşdır, ondan sonra isə Ermənistən Rusiyası təsir dairəsindən tamamilə qopub Qərbi integrasiya edir. Təbii ki, bu da çox uzun zaman aparacaq.

Azərbaycanın principial mövqeyinə görə, Fransanın Baku ilə dəhlizin tez bir zamanda açılmasında və təhlükəsizliyinin temin olunmasında da maraqlıdır. Azərbaycan təkə özünü maraqlarını yox, həmçinin regionun gələcək sabitliyini də düşünür. Bu dəhliz Azərbaycan və Türkiyə ilə yanaşı Ermənistənən təxminən 10 ilə 15 il arası sürətli olacaq.

Yunis Abdullayev

Beynəlxalq reytingimiz sabit, investisiya mühiti cəlbedicidir

"BB+" reytingi nəyi ehtiva edir?

İlk öncə qeyd edək ki, global iqtisadi müdətibdən hələ də davam edən müraciətənən əsaslı əməkdaşlığı və qeyri-sabitlik sorayındı "Fitch Ratings" təqdirindən Azərbaycanın uzunmüddətli yeri və xarici valyutada reytingindən "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq proqnozun "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərindən təsir edir. İlk öncə qeyd edək ki, "BB+" investisiya seviyyəsindən təsdiq olunaraq "pozitiv" da saxlanılması ölkə iqtisadiyyatın dayanıqlılıq potensialının nümayiş etdirir. Mövcud reyting qiymətləndirməsi müəyyən edilərən Azərbaycanın cari balansı üzərində

İstanbuldan...

Makrona açıq məktub

Azərbaycanın mövqeyi dəyişməzdir

Özünü demokratiyamın besiyi hesab etmesine baxmayaraq, neokolonializm siyaseti həyata keçirən Fransa kimi ölkələr uzun illerdən beynəlxalq hüququn hamılaşdırma qəbul edilmiş ümuməsəri prinsiplerine hörmətsizlik nümayiş etdirərək insan hüquqlarını kobud şəkildə təsdiq edərək onomadına baxmayaq, xalqlar arasında barışın elde olunmasına, sülh və əməni-amanlıq mühitiinin yaranmasına mane olmuşda davam edir.

Bu məsələdə Azərbaycanın mövqeyi bir mənali və dəyişməzdir. Ölkəmiz kolonializmin bütün təzahürələrini pisləyir və insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına böyük əmən verir. Ölkəmiz Fransanın müstəmləkəsi siyasetinə qarşı mübarizə aparan xalqların yandırıcıdır və onlara dəstək verir. Qeyd edək ki, Fransanın müstəmləkəciliyinə qarşı mübarizəyə dəstək məqsədi daşıyan Bakı Təşəbbüs Qrupu 2023-cü il iyulun 6-də Bakıda Qoşulmama

Konfransda, həmçinin Fransız Qvianası Assambleyasının (Parlement) vitse-prezidenti Samanta Fransuz Sarija, Yeni Kaledoniyanın xariçi işlər, mədəniyyət, gənclər və idman naziri Mikael Forrest, BMT-nin

Emmanuel Makrona açıq məktub ünvanla-

Petisiyaya start verildi!

idarəciliçik üzrə eksperti, Martinika Assambleyasının deputati Lük Fransis Karol, Fransız Polineziyası parlamentində Avropa və xarici işlər Komissiyasının söđri Moren Maamaatuaiahutapu, Korsika parlamentinin sabiq prezidenti Jan-Qi Talamoni, Avropa Parlamentinin sabiq üzvü, Qadəlupanın Azadlığı Uğrunda Xalq Birliyinin baş katibi Jan-Jakob Bisep, Türyi Siyasi, İqtisadi və Sosial Arasdırımlar Fondunun tədqiqatçısı (SETA) Tunç Demirtaş vo başqları çıxış ediblər.

Sona Bakı Təşəbbüs Qrupunun gördüyü işləri özündə eks etdirən və deoqar nümayiş olunub.

Tədbirdə məvzu ilə bağlı panel iclasları da təşkil olunub.

Panel müzakirələrindən sonra iştərkçilər adından Fransız Prezidenti

Hərəkatının əlaqələndirmə Ofisi Nazir Şöbbüs Qrupu qısa zaman əsasında mühüm işləri ilə seçilib. Öten dövrədə hətta BMT müsteşərisi və bura sənədləri yayan, Fransanın neokolonialist simasını ifşa edən Qrupun təşkilçiliyi ilə həm ölkəməzə, həm də xaricdə bir sıra tədbirlər keçirilir.

ABŞ tarixinin ən gərgin siyasi mübarizəsi...

2024-cü il dördüncü bir çox nöqtələrində seki kimi xarakterizə olunur. Diqqətə izlənən proseslerden biri da bu ilin payızında ABŞ prezidentiyi uğrunda gedəcək mübarizədir. Segkilərdə iştirak edəcək namizədlərin kimliyi hələ tamqılışmasa da, mübarizənin Demokratlar Partiyasından olan hazırlıksız prezident Cozef Baydenlə Res-

daxili siyasetdəki uğursuzluqları ilə əlaqələndirilir. Qeyd edək ki, Bayden həkimiyəti dövründə keçmiş prezident Tramp bir neçə dəfə müxtəlif ittihamlarla məhkəmə qarşısına çıxarılb. Amma bütün bunular Tramp Baydenə qarşı sort mövqeyinə təsir etməyib. Respublikalı keçmiş prezident çıxışlarında Baydenin siyasetini kos-

Prezident seckilərində revans gözlənilirmi?

publikasılardan olan sabiq prezident Donald Trampın arasında gedəcəyi ehtimalı gündündən böyük. Hazırkı prezidentin namizədiyi məsəlesi yaşı ilə bağlı müəmməha yaratsa da, Tramp yenidən namizəd olmaşı ehtimalı güclüdür. O baxımdan ki, Respublikalılar Partiyasında Tramp namizədliyinə qarşı olanlarla yanaşı, onu dəstəkləyənlərənə deydi ki kifayət qədər. Donald Tramp hələ ötən prezident seckilərindəki mögülüyü ilə barışmayı - xatırladıq ki, Tramp ötən sekinin sahəsi günü yenidən ölkə başçısı olmaq iddiasını ortaya qoyub. 82 yaşlı olan hazırlıksız prezident Co Bayden yenidən namizədliyini irəli sürəcini elan edib. Lakin o, belə bir fikir de səsləndirdi ki, respublikalılar namizədi Tramp olmayağı təqdirdə seckilərdə iştirak etməyi bilər. Yəni Baydenin namizəd olmasa da, hər çox Tramp namizədiyi ilə bağdır.

Əslində, son rəy sorğuları Baydenin reytinginin ötən sekinə nisbətdə aşağı düşdüyünü göstərir. Buna səbəb həm yaşının çox olması, həm də xarici və

kin təqnid edib, onun ABŞ-ı dağlıqlaşdırıcı ilə üz-üzə qoymuşunu vurgulayıb. Tərəflər arasında osas ziddiyətlərindən biri de Rusiya-Ukrayna müharibəsi ilə bağlıdır. Mühərbi Baydenin rəhbərliyi dövründə başlayıb və ABŞ bu müharibədə Ukraynaya ciddi dəstək verir. Tramp isə bu müharibənin başlamasına görə Baydeni ittihəm edərək prezident seçiləceyi tökdirdi ona qisa zamanda onu dayandıracağını söyleyir.

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, ABŞ tarixində görünməyən rəqabətə çevrilmiş bu mübarizədə hər bir tərəf maraqlı iddiaları ilə de seçilir. Məsolon, Donald Tramp yenidən prezident seçiləcəyi təqdirdə müdafiə xərçənləri hədəflərinə qata bilən NATO üzlərini müdafiə etməyəcəyi barədə açıqlamaların bir neçə dəfə təkrarlıb. Müttəfiq koaliyaların gücənləndirilməsinə xarici siyasetin osas principinə çətin prezident Co Bayden isə sələfinin yaşımasını təqnid edib. Trampın məlum çağırışları müttəfiqlər arasında da narahatlılığı səbəb olub. Bu baxımdan, NATO-nun baş katibi Yens Stol-

kin təqnid edib, onun ABŞ-ı dağlıqlaşdırıcı ilə üz-üzə qoymuşunu vurgulayıb. Tərəflər arasında osas ziddiyətlərindən biri de Rusiya-Ukrayna müharibəsi ilə bağlıdır. Mühərbi Baydenin rəhbərliyi dövründə başlayıb və ABŞ bu müharibədə Ukraynaya ciddi dəstək verir. Tramp isə bu müharibənin başlamasına görə Baydeni ittihəm edərək prezident seçiləceyi tökdirdi ona qisa zamanda onu dayandıracağını söyleyir.

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, ABŞ tarixində görünməyən rəqabətə çevrilmiş bu mübarizədə hər bir tərəf maraqlı iddiaları ilə de seçilir. Məsolon, Donald Tramp yenidən prezident seçiləcəyi təqdirdə müdafiə xərçənləri hədəflərinə qata bilən NATO üzlərini müdafiə etməyəcəyi barədə açıqlamaların bir neçə dəfə təkrarlıb. Müttəfiq koaliyaların gücənləndirilməsinə xarici siyasetin osas principinə çətin prezident Co Bayden isə sələfinin yaşımasını təqnid edib. Trampın məlum çağırışları müttəfiqlər arasında da narahatlılığı səbəb olub. Bu baxımdan, NATO-nun baş katibi Yens Stol-

tenberqin fikirləri maraqlıdır: "Mən gözləyirəm ki, 18 müttəfiq ölkə bu il ÜDM-nin 2 faizi müdafiəyə xərcləyecək. Bu, yalnız üç müttəfiqin hədəfi catdırı 2014-cü ilə müşayisədə daha bir rekord göstəricidir və altı dəfə artımdır". Trampın seki kampaniyasının baş müsəviri Ceyson Miller isə bildirib ki, Tramp "müttəfiqlərimizdən öndən töhfə edərək, NATO-ya xərçənləri artırmalarına nail olub".

Düzdür, xarici siyaset onənəvi olaraq ABŞ seckilərində əsas prioritet kimi qəbul edilməsə də, bu mübarizənin qarşısındaki günlərdə dəhən spektrən alağıyla şübhəsizdir.

Mövzu ilə bağlı qəzətimizə açıqlama veren politoloq Ramiz Aliyev bildirib ki, Co Bayden prezident seckilərini ərofəsində Respublikalı keçmiş prezident çıxışlarında Baydenin siyasetini kos-

Təbriz Əli Tudənin xatirələrində

REDAKSİYADAN: Onun üçün Vətənin müstəqilliyi, millatın azadlığı sözünün müqaddəsliyindən keçirdi. Bütün Azərbaycan illər boyu yaradıcılığında, kitablarında, şeirlərində, ümumiyyətlə, düşünsən cəsində yaşatmışdır. Haqqında danışdıgımız şaxs Azərbaycan adəbiyyatında özünaməsəs yeri olan şairlərimizdəndir. Səhət görkəmlisi şair Əli Tudənin gedir.

Ərdəbilin Çanaxbulaq mənzilində olan atası Qulu və anası Şahbeyim Şimali Azərbaycanda köüb əli 1924-cü il yanvarın 31-də Bakıda anadan olub. Atası Qulu neft mədənində fəhləlik etmiş, sonra isə buruq ustası vəzifəsinə yüksəlmişdi. Əli 1 yaşında olarkən atası, 5 yaşında isə anası dünəyinə dəyişib. O, nonosu Qəribin himayəsində böyüyüb, 150 sayılı orta məktəbdə oxuyub. Bu dövrədə Bakı Pionerlər Sarayından nezdində Osman Sarıvəllinin rəhbərlik etdiyi adəbiyyat derneğinin fəal üzvü olub. Artıq 13 yaşında iken Əlinin ilk şeirləri Heydər Rzazadə imzası ilə "Kommunist", "Yeni yol" qəzətlərində çap olunub. 1938-ci il repression dövründə 7-ci siniñə oxuyarkan o, Cənubi Azərbaycan məşəli olduğundan nənəsi ilə birləşdə İran sürgün edilir. Təhsili yarımcı qalır. İranda tövərət işləri və fəhləlikdə möşəgül olaraq ağır heyət təkcədir. Lakin şəxsi mütaləası, adəbiyyatı güclü meyli onda yazıl-yaratmaq həvəsini söndürmür.

Milli ruhu şair

Əli Tudə 1940-ci illərdə Cənubi Azərbaycanda başlanan azadlıq hərəkatına qoşulub silahla və qolıyla ilə mübarizə aparrı. Milli ruhu şeirləri ilə xalqı istiglal etdirir. 1944-cü ilde "Vətən yolunda" qəzətində Əli Tudə imzası ilə şeirləri çap olunur. 1944-1946-ci illərdə Ərdəbilində çəkən "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzətlərində, adəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəfq", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəhərlər meclisi" almanaxlarında şeirləri müntəzəm işq üzü görür. O, "Hizbətəydi İran" partiyasının üzvü olur (1944). Bir iləndən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Firqəsi səfiraları qoşulur. İran xalqı partiyası Ərdəbil vilayət komitəsində toplığı atıb. 1944-1945, Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarrif Nazirliyində tədris səbəsini müdiri (1945-1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tertibi və çap olunmasına xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tərəfindən ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarnomıya yaradır, onun ilk ve son müdürü olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərkən istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına colb edir.

Ömür boyu sovet pasportu daşmadı...

Əli Tudə 1940-ci illərdə Cənubi Azərbaycanda başlanan azadlıq hərəkatına qoşulub silahla və qolıyla ilə mübarizə aparrı. Milli ruhu şeirləri ilə xalqı istiglal etdirir. 1944-cü ilde "Vətən yolunda" qəzətində Əli Tudə imzası ilə şeirləri çap olunur. 1944-1946-ci illərdə Ərdəbilində çəkən "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzətlərində, adəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəfq", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəhərlər meclisi" almanaxlarında şeirləri müntəzəm işq üzü görür. O, "Hizbətəydi İran" partiyasının üzvü olur (1944). Bir iləndən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Firqəsi səfiraları qoşulur. İran xalqı partiyası Ərdəbil vilayət komitəsində toplığı atıb. 1944-1945, Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarrif Nazirliyində tədris səbəsini müdiri (1945-1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tertibi və çap olunmasına xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tərəfindən ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarnomıya yaradır, onun ilk ve son müdürü olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərkən istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına colb edir.

Ömür boyu sovet pasportu daşmadı...

Əli Tudə Cənubi Azərbaycan demokratik adəbiyyatının yaradıcılarından biridir. İctimai-siyasi fəaliyyəti ilə borabor şair öz qələminin qüdretindən inqilabın nüfuzlu tərəflərinin qorunub saxlanması üçün ustaşla istifadə edir. Yaradıcılığını, yüksək eqidəsini, mütereqqi fikirlerini mübarizə yollarında meşələrə çevirir. Əli Tudə, Xalq şairlərini yaradıqdan sonra Təbrizdə Maarif Nazirliyində tədris səbəsini müdiri (1945-1946) işləyir.

"Ana dili" kitabının tertibi və çap olunmasına xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tərəfindən ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarnomıya yaradır, onun ilk ve son müdürü olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərkən istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına colb edir.

O vaxt şairin cəmi 22

yaşı var idi və ilk şeirlər kitabı da çap olunmuşdu. Lakin tale burda da öz qəddar hökmüնü verdi. Bu xoş günler, azadlıq və seadət uzun çəkmədi. Min bir ozabla, qanlı bahasına qurulmuş Milli hökuməti İran dövləti beşikdən boğdu. Şairin üşyankar ruhu şeirlər kitabı metbəedəcə yandırıldı. Tutulduğunda anda məhkəməsiz-filansız qətəle yetirilmesi barədə şahın fərmani.

Şair mübarizənin davam etdirilməsi öz məsələləşdərili. Lakin tale burda da öz qəddar hökmüնü verdi. Bu xoş günler, azadlıq və seadət uzun çəkmədi. Min bir ozabla, qanlı bahasına qurulmuş Milli hökuməti İran dövləti beşikdən boğdu. Şairin üşyankar ruhu şeirlər kitabı metbəedəcə yandırıldı. Tutulduğunda anda məhkəməsiz-filansız qətəle yetirilmesi barədə şahın fərmani.

Şairin əsərlərini əlaqələndirən şeirlər 1946-ci il dekabrın 12-də sorhəddə yazdırıldı. "Mən nə getirdim" şeiri Cənubi Azərbaycan məhacir adəbiyyatının ilk nümunəsi oldu. O təyandə gələn qardaş-bacarılmış manifestinə, hayat meramını dönen bu şeir tez bir zamanda diller dəllərə çevrildi.

Əli Tudə ömrü boyu siyasi məhacir olaraq qaldı. Sovet pasportu daşmadı. Bir çox yüksək titul və mükafatlardan möhrüm oldu. Şair 1996-ci il fevralın 26-də Bakıda vəfat edib. O, Fəxri Xiyabanda defn olunub.

Şairin Təbrizlə bağlı xatirələri...

Sovet hökuməti ilə İran hökuməti arasında bağlanmış müqaviləyə osasın mühabət qurtardıqdan sonra Sovet qoşunları İrandan çıxdı.

Təbrizdə hələ gözəl may günləri idi. Mavi örpəkli, lale yanaklı, nergiz gözülü may günləri. Şəhər sakınları gündüzələr töbətibin cazibüdən təməm olunur. 1944-1945-ci illərdə Ərdəbilində çəkən "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzətlərində, adəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəfq", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəhərlər meclisi" almanaxlarında şeirləri müntəzəm işq üzü görür. O, "Hizbətəydi İran" partiyasının üzvü olur (1944). Bir iləndən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Firqəsi səfiraları qoşulur. İran xalqı partiyası Ərdəbil vilayət komitəsində toplığı atıb. 1944-1945, Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarrif Nazirliyində tədris səbəsini müdiri (1945-1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tertibi və çap olunmasına xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tərəfindən ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarnomıya yaradır, onun ilk ve son müdürü olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərkən istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına colb edir.

Milli ruhu şair

Əli Tudə 1940-ci illərdə Cənubi Azərbaycanda başlanan azadlıq hərəkatına qoşulub silahla və qolıyla ilə mübarizə aparrı. Milli ruhu şeirləri ilə xalqı istiglal etdirir. 1944-cü ilde "Vətən yolunda" qəzətində Əli Tudə imzası ilə şeirləri çap olunur. 1944-1946-ci illərdə Ərdəbilində çəkən "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzətlərində, adəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəfq", "Azərbaycan" məcmüələrində, "Şəhərlər meclisi" almanaxlarında şeirləri müntəzəm işq üzü görür. O, "Hizbətəydi İran" partiyasının üzvü olur (1944). Bir iləndən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Firqəsi səfiraları qoşulur. İran xalqı partiyası Ərdəbil vilayət komitəsində toplığı atıb. 1944-1945, Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarrif Nazirliyində tədris səbəsini müdiri (1945-1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tertibi və çap olunmasına xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tərəfindən ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarnomıya yaradır, onun ilk ve son müdürü olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərkən istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına colb edir.

Ömür boyu sovet pasportu daşmadı...

Əli Tudə Cənubi Azərbaycan demokratik adəbiyyatının yaradıcılarından biridir. İctimai-siyasi fəaliyyəti ilə borabor şair öz qələminin qüdretindən inqilabın nüfuzlu tərəflərinin qorunub saxlanması üçün ustaşla istifadə edir. Yaradıcılığını, yüksək eqidəsini, mütereqqi fikirlerini mübarizə yollarında meşələrə çevirir. Əli Tudə, Xalq şairlərini yaradıqdan sonra Təbrizdə Maarif Nazirliyində tədris səbəsini müdiri (1945-1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tertibi və çap olunmasına xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tərəfindən ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarnomıya yaradır, onun ilk ve son müdürü olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərkən istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına colb edir.

O vaxt şairin cəmi 22

yaşı var idi və ilk

İnsanları öyrənən elm...

Dünya Antropologiya Günüdür

Bəşər tarixinin öyrənilməsində əvəzsiz rola məlik müxtəlif elmlər var. Bu elmlərin içində insanları, onların mədəniyyəti və təkmülini öyrənən antropologiyani xüsusi qeyd etmək yerine düşür. Bu gün antropologiya hər bir ölkədə müümət əhəmiyyətini kəsb edir. Çünkü antropologiya təkcə qədim cəmiyyətlərin öyrənilməsi deyil, həm də mövcud ictimai formasiyalarla çox bağlıdır.

Antropologiya sözü yunan mənşəli olub, hərfi mənəsi "insan haqqında elm" deməkdir. Terminini ilk dəfə islətmış Aristotel, bu söz altında daha çox insanın ruhi təbiətinin öyrənilməsini nəzərdə tuturdu.

Lakin ilk vaxtlar filosofların fikriñə həkim kəsilsə də, sonradan onun insanın cismi quruluşunun sırları açılmışdan, insanın inkişaf menbəyi ve yeri göstərilən mövcud olaraq ərsəye gələnisi probleme çevrilməkdə idi. Antropologiya böyük inkişaf etməli idi. Bunun üçün onun elmi "qidaya", fədakar, qorxmaç alımlıların tedqiqatlarına ehtiyacı vardı. Ekspedisiya və arxeoloji qazıntılardan, dəqiq elmlərin tətbiqi ile aparılan ölçmələrdən gələn biliklərlə zənginləşmə labüb iddi. Antropologiya artıq fəlsəfi səhərlər, dispitular soviyyəsinə sığışdır. Burada insanın cismanı, elcə də orqanlarının quruluşunu doqquq bilən, yanı onları təkcə təsvir edən deyil, həm də səbəb-nəticə əlaqələrini izah etmək iqtidarından olan alımlar ehtiyac vardi. Anatomalar bu işin öhdəsində ləyiqincə gölərək müasir antropologiyanın özəyini yaradı bildirlər.

Antropologiya insanın əməlo gəlməsində tarixi-ictimai amillərin əsas rol oynadığı üçün humanitar elmlərlə sıx əlaqədardır. İnsan morfoligiyası, antropogenetik və irqinəslək kimli osas bölmələrdən ibarətdir. Xarici ölkələrdə etnoqrafiya və arxeologiya da antropologiyaya aid edilir.

2015-ci ildən bəri...

Yeri gölmişkən, bu gün Dünya Antropologiya Günü kimi qeyd olunur. 2015-ci ilə de Amrika Antropologiya Assosiasiysi təsisindən təsis olunan bu gündə antropoloqlar və antropologiya təşkilatları tərəfindən müxtəlif tədbirlər, mühabirələr, seminarlar və sosial media kampaniyaları keçirilir. Bunların vəsiatlısı bütün dünyada antropoloqlara, tələbələrə, pedaqoqlara və hevəskarlarla antropologiyamın əhəmiyyəti vurgulanır.

Eyni zamanda, müasir global çağırışların həllində, mədəni müxtəlifliklər təşviqində və mədəniyyətlərərə amlaşmanın təşviqində antropologianın aktuallığı diqqətə çatdırılır.

Antropoloqlar forqlı insan heyət tərzlerini bacarıqla öyrənmək isteyirlər. Tanımaq istədikləri bu insanlar onurlarla eyni cəmiyyətin üzvləri və ya forqlı bir qito, şəhər, rayon ya da kondilərdə yaşayırlar. Hazırda ABŞ, Almaniya, İngiltərə, İtalya və digər ölkələrdə antropologiya üzrə elmi müəssisələr, təşkilat və kurslar fəaliyyət göstərir. Bu sahəyə dair tədris proqramları, monoqrafiyalar, elmi topular hazırlanır.

Antropologiyann metodları...

Antropologiya metodu kimi antropometriyani göstərmək olar. Antropometriya sözünün mənəsi "antrops" - insan, "metriya - ölçmə" deməkdir. Antropometriya - antropologiyadan tədqiqat işləcidir. Müxtəlif xalqları quruluşca müqayisə etmək və qədim insanların xarici görünüşü haqqında təsvər yaratmağa imkan verən obyektiv təsildür. Antropometriya - (bədənin ölçüləsi), osteometriya (bədən sümüklerinin ölçüləsi) və kraniometriyadan (kəllənin ölçüləsi) ibarətdir.

Yeganə BAYRAMOVA

"Yeni Azərbaycan" qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

"Azeroç" MMC PDM- 0125984955, 0552004544
"Azərbəmbatıyımı" ASC - 0124411991, 0124404694
"Soma" MMC - 0125940252, 0503336969
"Pressinform" MMC - 0703400100, 0504560835
"Qaya" MMC - 0125667780, 0502352343
"Qasid" MMC - 0124931406, 0124938343
F.S.Ruhid Hüseynov - 0124349301, 0505357898
"Türkstan Media Group" MMC - 050 241-48-23
"Region Press" MMC - 055 316-79-01
"Ziya LTD" MMC - 0124977696, 0503067744
6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Novruzun ilk xəbərcisi!

**Bu gün
Su çərşənbəsidir...**

Əsrlərin sinağından çıxmış mənəvi dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi özündə yaşadan, bayramlarımızın şahı sayılan Novruz gelir. Hələ qədimden Novruz təbiətin canlanmasına, torpağın oyanmasına, ruhun təzelənməsinin simvolu hesab olunub. Novruz təzə ili, baharın ilk gününü qarşılamaq, gecə ilə gündüzün bərabərləşməsi deməkdir. Xalqımız Novruz ərəfəsində çərşənbələr daha böyük ööm verir. Çərşənbələrin ardıcılığı xalqımızın keçmiş miflik dünyagörüşündən qaynaqlanır. Bu çərşənbələr insanın 4 ünsürdən yaradılması ilə bağlı dini-miflik görüşləri simvollarıdır. Novruzqabağı qeyd olunan dörd çərşənbə marasimlərin, ayınların zənginliyi ilə seçilir. Bu marasimlərin hayata keçirilməsi Novruzun əsas ünsürü olan Su çərşənbə ilə başlayır.

Sular Novruzu...

Su çərşənbəsində suyun müqəddəs mahiyyəti bir dahə ifadə olunur. Xalq arasında o, "əvvəl çərşənbə", "gözel çərşənbə", "sular Novruzu", "gül çərşənbə" kimi de tənənədir. Su çərşənbəsində suya tapınma inamı ilə bağlıdır. Qorxulu yuxuların suya danışılması ilə insanı izleyən qızların def olunması inamı türk mifoloji mətnlərinin osasını təşkil edir. Su üstündən atlanmaq, arzularını, dileklərini suya danışmaq, sübh tezən evə bulaq suyu götirmek və s. su ayınlərindən. İnanclara görə, sübh tezən bulaqlaqtan götürülən su min bir dərdin dərmanıdır. Su çərşənbə ilə bağlı su falları da mövcuddur.

Həyata keçirilən mərasimlər...

İlk çərşənbədə su üstündə müxtəlif marasimlər keçirilir. Qədim türk-lərdə su tanrıları sayılan Aban və Yadanın şərəfinə noğmələr oxunurdu. Su həyat monbyayı, aydlıqlı ramzi sayılır. Türk mifologiyasında suyun müqəddəsliyi ilə bağlı bir çox mətnlər mövcuddur. İnanıclar ki, qorxulu yuxuların suya danışılması ilə insani izleyən qızaların def olunması mümkündür.

Su çərşənbəsi ərəfəsində adətən her kos öz ev-eşyini sahmana salır, divarlar rənglənir, bağ-bağçalarda ağacların, gül kollarının dibi bellənir, qurmuş və artıq zoğlar kəsilir. Bu çərşənbə suya tapınma ilə başlayır. Su

çərşənbə su falı icra etmek üçün bir fincan, nişan üzüyü və bir saç teli götürülür. Fincanın yarısında "lal su" tökülfür. Nişanlı qızlardan birinin qızıl üzüyünü falına baxılacaq subay qızlardan biri saçımdan ayırdığı tələ keçirir, içi su ilə dolu qaba salır. Ürəyində niyyət tutub üzüy fincana yاخınlaşdır. Üzük fırınlaşma başlayır və fincانın divarlarına dayır. Üzük hər dəfə fincانın konarlarına dəydiçə, sayırlar. Say neçə olursa, niyyət

tutun subay qızı o yaşda gəlin gedəcəyini bildirirler.

İynə ilə su fali üçün isə iynə, pambıq və kasa lazımdır. Kasaya "lal su" tökülfür. İki iynənin ulduzlu torəfinə bir az pambıq dolanır. İynənin birini falına baxılacaq subay qızın adına, digərini o qızın isteklisi olan oğlanın adını deyib niyyət edirlər. İynələrin hərəsini bir torəfdən ehmalca kasadakı suya salırlar. Öğə iynələr müxtəlif torəflərə hərəkət etsələr də, sonunda bir-birinə yaxınlaşır bitişir, niyyətin yerinə yetəcəyinə, adları çəkilən oğlanla qızın goləcəkdo qovuşacağına inanırlar. İynələr o torəf-bu torəfə hərəkət edir, bir-birinə yaxınlaşır, onda bu niyyətin baş tutmayacağına söyləyirlər. İynələr suyun dibinə çökürsə, deyirlər ki, su "lal su" deyilmiş, suyu götərən adam suyun üstündə kimlişə dənişib.

Su çərşənbəsində qadınlar, qızlar su fallarına baxırlar. Həmin gecə suyu qızlar bir evə yişirirlər. Bu mərasimi icra etmək üçün axar sudan - bulaqdan, yaxud çaydan əvvəlcədən su götürülür. Su şor qarışandan sonra götirilir. Falda istifadə olunan suya "lal su" deyirlər. Bu suyu götirməyə bir və ya bir neçə nəfər gedir. Suyu götirən qabı əline götürürən sonra suyu götərib evde su falına baxılacaq qaba tökəndək danışmamalıdır. Əks halda həmin su ilə fal açaqma doğru sayılır. Buna görə də həmin suya "lal su" deyirlər.

Üzükə su falını icra etmek üçün bir fincan, nişan üzüyü və bir saç teli götürülür. Fincanın yarısında "lal su" tökülfür. Nişanlı qızlardan birinin qızıl üzüyünü falına baxılacaq subay qızlardan biri saçımdan ayırdığı tələ keçirir, içi su ilə dolu qaba salır. Ürəyində niyyət tutub üzüy fincana yاخınlaşdır. Üzük fırınlaşma başlayır və fincانın divarlarına dayır. Üzük hər dəfə fincانın konarlarına dəydiçə, sayırlar. Say neçə olursa, niyyət

Göründüyü kimi, Novruzun əsas ünsürlərindən olan su çərşənbəsi xalqımızın adət-ənənələrindən yaşayış, nəsildən-nəsələ miras kimi gəlib catib. Bu adət-ənənələr qorumaq və yaşatmaq hər birimizin üzərinə düşən öhdəlikdir.

Yeganə BAYRAMOVA

İdman

Karateçilərimiz beynəlxalq turnirdə 3 medal qazanıblar

Onur Quluzadə beynəlxalq turnirdə üçüncü yeri tutub

Azərbaycanın stolüstü tennisçisi Onur Quluzadə Xorvatianın Osijek şəhərində 13 yaşadək idmançılar arasında

keçirilən "Avropa Gənclər Seriyası" turnirində bürünc medal qazanıb.

Azərbaycan Tennis Federasiyasından AZERTAC-a verilən məlumatda görə, məşqçilər Mixail Timofeyev və Elnur Hidayətzadənin rəhbərliyi ilə yarışa qatılan idmançı Xorvatiya, Macarıstan və Avstriya təmsilçiləri ilə qrup mübarizəsindən lider kimi ayrılbı. Ardinə Polşa və İsveçənə tenniscilərinə də qalib gələn O.Quluzadə finalın bir addımlığında Çin əsilli almaniyalı rəqibinə uduzraqla bürk medala layiq görülləb.

kilogram), yeniyetmələrdən Nəsimi Musayev (70 kilogram) foxri kürsünün en yüksək pilləsinə qalxıblar. Gənclərin mübarizəsinə isə Ferid Hacızadə (55 kilogram) üçüncü yerin sahibi olub.

Fətəliyeva, Gülnar Məmmədova, Gövhər Beydullayeva və Xanım Balacayevanın ibarət komanda fevralın 27-dən martın 2-dək yoldaşlıq görüşündə iştirak edəcəklər. Razılılaşmaya əsasən, şahmatçılar 5 turda mübarizə aparaqlaqlar. Qeyd edək ki, yoldaşlıq görüşü rəsmi xarakter daşıyır. Nəticələr FIDE reytinginə hesablanacaq. Yoldaşlıq oyunu qadın şahmatçılarında ibarət Azərbaycan millisinin Ümumdünya Şahmat Olimpiadasına hazırlıq programının bir hissəsidir.

Azərbaycan şahmat yığması Gürcüstanla yoldaşlıq görüşü keçirəcək

Qadın şahmatçılarından ibarət Azərbaycan millisi Gürcüstənən seyfəsi ilə yoldaşlıq oyunu keçirəcək. Azərbaycan Şahmat Federasiyasından AZERTAC-a verilən məlumatda görə, milli komanda yarıda 3 medal qazanıb.

Qızlar arasında Gülay Orucova (59

QADIN KOMANDALARI ARASINDA YOLDAŞLIQ GÖRÜŞÜ
26 Fevral - 2 Mart 2024, Tbilisi

Qəzet 1993-cü ilin

aprel ayından nəşr olunur.

Məsul növbətçi:

Günel Abbas

"Nar"ın dəstəyi ilə Şəkərbura Şou Olimpiya Kubokunun finalı keçirilib

"Nar"-in dəstəyi ilə "Şəkərbura Şou" intellektual oyununun fevral ayının finalı keçirilib. Mobil operator oyunun qaliblərini müəafatlandırdı.

"Nar" hal-hazırda 2,2 milyon abunəciyə yüksək keyfiyyətli rəbbəto xidmətləri göstərməkdədir. "Nar" son 5 ilde Müştəri Loyallığı İndeksinə görə ölkədə lider mobil operatordur. Mobil operator müştəriyönümlü stratejiyinə sadıq qalaraq sərfəli qiymət qarşılığında üstün xidmət təqdim edir.

"Nar" sosial məsuliyətli mobil operator olaraq asudə intellek-

tuval vaxtin keçirilməsinin təşviq edən təşəbbüsleri dəstəkləyir. Mobil operatorun bu istiqamətdəki fəaliyyəti ilə nar.az/projects səhifəsində tanış olaraq bilərsiniz.

"Nar" hal-hazırda 2,2 milyon abunəciyə yüksək keyfiyyətli rəbbəto xidmətləri göstərməkdədir.

"Nar" son 5 ilde Müştəri Loyallığı İndeksinə görə ölkədə lider mobil operatordur. Mobil operator müştəriyönümlü stratejiyinə sadıq qalaraq sərfəli qiymət qarşılığında üstün xidmət təqdim edir.

"Nar" sosial məsuliyətli mobil operator olaraq asudə intellek-

tuval vaxtin keçirilməsinin təşviq edən təşəbbüsleri dəstəkləyir. Mobil operatorun bu istiqamətdəki fəaliyyəti ilə nar.az/projects səhifəsində tanış olaraq bilərsiniz.

"Nar" hal-hazırda 2,2 milyon abunəciyə yüksək keyfiyyətli rəbbəto xidmətləri göstərməkdə